

УДК [342.52/.53:001-051](477.83-25)''200''І.Юхновський

ЗАКОНОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ІГОРЯ ЮХНОВСЬКОГО В ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ ЧЕТВЕРТОГО СКЛИКАННЯ (2002–2006 рр.)

Петро ДАЦКІВ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна

Академік Ігор Юхновський, вчетверте ставши депутатом Верховної Ради України, продовжив діяльність, спрямовану на розбудову незалежної і демократичної Української держави. Упродовж своєї каденції 2002–2006 рр. І. Юхновський спрямував увагу на реалізацію проєктів пов'язаних із інтеграцією новітніх технологій у виробництво, результатом чого стало створення технопарків. Як народний депутат він одним із небагатьох виступав за діджиталізацію країни, що було кроком на зустріч формування “суспільства знань”, а також пропонував збільшити асигнування в космічну галузь. Як авторитетний вчений, І. Юхновський відстоював перед українським політикумом необхідність подолання проблем освіти та науки, що знаходилися в не найкращому становищі. Академік став ініціатором декількох мовних законів, прийняття яких мало встановити чіткий статус української мови та відсікти будь-які намагання надати російській мові державного значення. Під час революційного етапу української історії в 2004 р. І. Юхновський закликав парламент не визнавати результатів виборів, й продовжити боротьбу за організацію демократичного виборчого процесу.

Ключові слова: Ігор Юхновський, парламент, Верховна Рада України, Україна, Віктор Ющенко, законодавча діяльність.

Виборча кампанія до Верховної Ради України четвертого скликання закінчилась 31 березня 2002 р. Із 33-х партій і блоків, які взяли у ній участь, шість політичних сил, пройшовши встановлений 4% бар'єр, потрапили у парламент. Блок Віктора Ющенка “Наша Україна” набрав найбільшу кількість голосів – 23,57% і сформував найчисельнішу фракцію в кількості 119 депутатів, 70 із яких були обрані у багатомандатному загальнодержавному окрузі. Ігор Юхновський, будучи в списку під 68 номером, став депутатом Верховної Ради втретє¹. Через декілька місяців після обрання він приступив до роботи на посаді Першого заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, а з квітня 2003 р. ще й на посаді Голови Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього². За всю свою парламентську

¹ “Біографічні відомості про народних депутатів України, обраних у багатомандатному загальнодержавному окрузі, та карти-схеми результатів голосування за політичні партії, виборчі блоки політичних партій в регіонах України”, у *Вибори до Верховної Ради України 2002 року*, ред. Михайло Рябець та ін. (Київ: Центральна Виборча Комісія, 2002), 304.

² Юхновський Ігор Рафаїлович. *Посади протягом скликання, Верховна Рада України. Офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/pl_exdeputat_work_history?d_id=946&SKL=5

каденцію І. Юхновський ініціював понад 70 законопроектів³, аналіз яких дозволяє виділити три основні групи зацікавлень народного депутата: науково-технологічна діяльність (зокрема, функціонування технопарків), інформаційна безпека суспільства і середня та вища освіта в Україні.

Як член НАН України та вчений зі стажем у парламенті І. Юхновський опікувався проблемами освітніх і наукових установ та їх працівників. Зокрема постійно виступав за збільшення їх фінансування для досягнення європейського рівня⁴. Оперуючи інформацією 2002 р. і покликаючись на статистичні дані минулих років, він зробив висновок про нестачу 5 млрд. грн. у бюджеті, що вело “в яму освітньої відсталості”. Академік запропонував зробити один раз “ривок асигнувань”, аргументуючи тим, що низька заробітна плата вчителів впливає на якість викладання та на престижність вчительської професії серед молоді, що призводить до відтоку від школи нових кадрів⁵.

Також І. Юхновський був автором ідеї доповнення законодавства про відпустки новим її видом – науковою. Правка передбачала участь українських вчених у стажуванні чи викладанні в іноземних закладах для підвищення своєї кваліфікації, або ж написання дисертацій із зберіганням своєї посади за основним місцем роботи. Згідно з проектом, тривалість наукової відпустки мала сягати не більше, ніж 3 роки без збереження заробітної платні, за винятком випадку, коли працівник, який виїхав закордон, друкує праці, що стають інтелектуальною власністю установи-відрядника. Тоді протягом одного року науковець має право отримувати кошти. Ідея виявилась актуальною й здобула підтримку 297 народних депутатів⁶.

За словами академіка, антагонізм науки і виробництва, що був притаманний Україні з моменту її незалежності, можна було подолати переходом на принцип технопарків – інноваційно-технологічних центрів із максимально сприятливими умовами для науково-технічних інноваційних проектів, щоб держава стимулювала проекти, а не території і галузі⁷. У 1998 р. за ініціативи депутата

³ Юхновський Ігор Рафаїлович. *Законопроекти, подані суб'єктом права законодавчої ініціативи, Верховна Рада України. Офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/pt2/reports.dep2?PERSON=946&SKL=5>

⁴ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 8 червня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 11 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1759.html>.

⁵ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 18 червня 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 9 червня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1487.html>.

⁶ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 15 листопада 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 12 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1987.html>.

⁷ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 8 червня 2004, , *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1759.html>, 11 серпня 2019.

було створено технологічний парк “Яворів”, президентом якого став сам засновник⁸. У період 2002–2006 рр. у парламенті четвертого скликання відбувалася дискусія з приводу ще двох масштабних технопарків “ЕКО–Україна” та “Машинобудівні технології”.

Розробники проєкту планували, що перший – буде займатися такими проблемами, як впровадження новітніх технологій для утилізації відходів, зокрема, створенням спільного сміттєсховища для Донецька, Макіївки і Яснуватої, очищенням стічних вод, переробкою поліетилтетрафталату тощо. Проте під час представлення змін до “Закону про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків” у низки депутатів виникли сумніви щодо доцільності формування такого об’єкту. Їх основним аргументом було те, що технопарки, які існували на той час в Україні не виправдовували своєї діяльності й були т. зв. дірками в економіці⁹. Зрештою законопроект був прийнятий після внесення правок у другому читанні¹⁰. Однак, технопарк так повністю і не реалізував мети свого створення, формально проіснувавши до 16 січня 2007 р., коли статус юридичної особи було припинено¹¹.

Відповідно до задуму, діяльність другого – “Машинобудівних технологій” – мала бути орієнтована на розробку і впровадження високоефективного приладдя, устаткування та матеріалів для виробництва сучасної ракетно-космічної, оборонної, авіаційної та сільськогосподарської техніки, засобів транспорту, розвитку енергетичної галузі, та техніки переробної промисловості¹². Обговорення проєкту в парламенті не проходило гладко. Зокрема Володимир Яворівський виступав проти створення технопарку “Машинобудівні технології”, наводячи в приклад вищезгаданий об’єкт у Яворові, який, на його думку, за час свого існування не зробив нічого корисного. Натомість, академік відповів, що “Яворів” “фактично витягнув район з останнього місця у Львівській області на перше...”, проте не аргументував своєї думки¹³.

⁸ “Технологічний парк “Яворів”, у *Винаходи та інновації. Винахідники України*, ред. Оксана Гавриленко (Київ: “Логос Україна”, 2010), 63.

⁹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 6 березня 2003, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 червня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1598.html>.

¹⁰ “Про внесення змін до деяких законів України щодо спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків”, *Офіційний вісник України*, 25 червня 2004.

¹¹ Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, *Міністерство юстиції України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>

¹² Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 13 січня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 11 серпня 2019. <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1843.html>.

¹³ Ibid.

Доля технопарку “Машинобудівні технології” склалася краще: за даними Міністерства юстиції України об’єкт зареєстровано в 2004 р. й зараз він працює у формі громадської організації¹⁴.

Стратегічно важливим для розвитку економіки країни був проєкт Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на період до 2005 року”, із підтримкою якого І. Юхновський виступив доповідаючи перед парламентом. Документ містив 46 тем, об’єднаних такими означеннями: досконаліші технології і нові матеріали. Темі були розділені між напрямками: базові галузі промисловості, сільське господарство, виробництво, озброєння, обслуговування (інформаційні системи і медичне устаткування), конструкційні матеріали. У результаті постанова була прийнята 4 липня 2002 р. більшістю голосів¹⁵. Академік порівнював науково-дослідну роботу України з досвідом інших країн, акцентуючи увагу на тому, що декотрі з винесених на розгляд тем законопроєкту давно не є новими за кордоном, де успішно опрацьовані та впровадженні в практику. На думку І. Юхновського, застосування науки і наукових інновацій у виробництві мало стати першочерговим завданням для України. Учений виступав за адміністративні перетворення й утворення Комітету науки і технології чи відповідного міністерства за зразком Російської Федерації¹⁶.

У 2002 р. І. Юхновський брав участь в обговоренні актуального тоді питання з приводу недобудованого Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд (далі – КГЗКОР), який Україна отримала у спадщину від СРСР. На розгляд Верховної Ради було подано законопроєкт, який передбачав створення сприятливих умов для завершення будівництва та асигнування з бюджету додаткових коштів для погашення боргів перед іноземними кредиторами¹⁷. Академік вважав, що в 1994 р. було допущено помилку, коли Україна взяла на себе “відповідальність за його долю”. Йшлося про постанову Кабміну про фінансування КГЗКОР¹⁸. На думку вченого, у той час було доцільно зробити

¹⁴ Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Міністерство юстиції України, офіційний веб-портал, доступ отримано 10 липня 2020, <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>

¹⁵ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 4 липня 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 09 червня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1494.html>.

¹⁶ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 3 липня 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 09 червня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1494.html>.

¹⁷ Проєкт Закону про завершення будівництва Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1074&skl=5.

¹⁸ Постанова Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо фінансування будівництва Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд”, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 19 липня 2020, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/270-94-%D0%BF>.

акціонерне товариство з країн-учасниць початкового будівництва¹⁹, тобто з Румунією і Словаччиною. Тому І. Юхновський пропонував не підтримувати цей законопроект, а вкласти близько 221 млн. доларів для будівництва першої черги, створити вищезгадане акціонерне товариство, що дозволило б не виплачувати боргів цим державам у розмірі 880 млн.²⁰ Проте законопроект було прийнято в першому читанні²¹, але фактичного результату це не дало, оскільки КГЗКОР залишається в недобудованому та збитковому для України стані й сьогодні²².

Того ж року Комітет з питань науки і освіти розглянув і схвалив програму космічної галузі України, підготовану на 2003–2007 рр. Необхідність асигнувань у космічну галузь вчений аргументував процесом глобалізації і закликав депутатів підтримати її:

“Земна цивілізація може розпастися, і щоб цьому протидіяти, Земля має вийти в космос”. І. Юхновський бачив сенс розвивати космічну систему за зразком NASA у США й наголошував на максимальному використанні результатів фундаментальних досліджень Національної академії наук і вузів держави, на наданню імпульсів відновлення робіт численним закритим електронним заводам, наприклад, у Чернівцях”²³.

У парламенті IV скликання часто відбувалися дискусії, пов’язані зі статусом української мови та сферами її застосування. Під час обговорення ратифікації Європейської хартії регіональних мов І. Юхновський зробив акцент на освітніх закладах з процесом навчання місцевими мовами. Науковець виступав за те, щоб базові предмети в школах викладалися виключно українською. Також він критично висловився щодо двомовності, визнаючи той факт, що російська стала однією з інтернаціональних мов, І. Юхновський наголосив:

“Україна є результат державного самовизначення української нації. І для того, щоб ця нація об’єднала державу в одне, в цій нації повинна бути державна мова, і цією державною мовою є українська мова”²⁴.

¹⁹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 19 листопада 2002, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 15 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1548.html>.

²⁰ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 28 листопада 2002, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 15 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1556.html>.

²¹ Ibid.

²² Владимир Тиравский, “Австрийские и японские инвесторы готовы достроить Криворожский ГОКОР”, UBR, 13 марта 2018, доступ получен 10 июля 2020, <https://ubr.ua/market/industrial/avstrijskie-i-japonskie-investory-hotovy-dostroit-krivorozhskij-hokor-3866586>.

²³ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 15 жовтня 2002, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 червня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1536.html>.

²⁴ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 7 лютого 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 серпня 2019, <https://rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1588.html>.

Двічі за каденцію народного депутата IV скликання академік був ініціатором проєктів законів, що визначали статус української мови: у 2003 р. – “Про розвиток і застосування мов в Україні”²⁵, а у 2005 р. – “Про українську мову як державну мову України”²⁶. Запропоновані закони мали на меті визначити обов’язки органів влади, посадових осіб щодо української мови, а також відповідні права громадян у галузі її використання²⁷. Необхідність такої норми була спричинена складною ситуацією, що особливо загострилася в 2005 р., та відсутністю в Конституції характерних особливостей практичного використання української мови як державної²⁸. Проте жоден із проєктів не було схвалено. У середовищі політикуму того часу багато депутатів виступали за двомовність й вважали пропоновані І. Юхновським норми жорсткими щодо російськомовного населення. Того ж 2005 р. у Російській Федерації було прийнято подібний закон щодо значення російської мови, де чітко й категорично визначено її статус та сферу поширення²⁹. Цікаво, що І. Юхновський був ініціатором низки проєктів, які не були прийняті за роки його депутатської діяльності, проте стали актуальними й популярними в майбутньому. Мовні законопроєкти є яскравим прикладом цього.

15–16 січня 2003 р. у Гельсінкі відбувся “круглий стіл” керівників комітетів з науки 54 країн світу, на якому був присутній академік І. Юхновський. У квітні того ж року він виступив із доповіддю, в якій розповів про Гельсінську декларацію, що закликала парламент організувати у своєму складі т. зв. Комітет майбутнього (за прикладом Швеції та Фінляндії). Завдання такої структури полягало в дослідженні інноваційного розвитку держави як єдиної перспективи її існування і конкурентоспроможності її продукції на зовнішньому ринку. Депутат закликав створити, якщо не постійний комітет, то хоча б тимчасову комісію з випробувальним терміном, до якою увійшли б спеціалісти різних галузей³⁰.

Виступ вченого був неоднозначно сприйнятий у Верховній Раді. Зокрема депутат Андрій Шкіль із фракції Блоку Юлії Тимошенко зрозумів це як

²⁵ Проєкт Закону про розвиток і застосування мов в Україні, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=15563.

²⁶ Проєкт Закону про розвиток і застосування мов в Україні, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=15563.

²⁷ Проєкт Закону про українську мову як державну мову України, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24171.

²⁸ Проєкт Закону про українську мову як державну мову України, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24171.

²⁹ Юрій Микитюк, Ярина Бусол, “Чим Україні загрожує двомовність”, *Українська Правда*, 24 квітня 2009.

³⁰ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 3 квітня 2003, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1611.html>.

першоквітневий жарт через назву імовірної комісії. На його думку, коло питань, що окреслив І. Юхновський, мало б входити в компетенцію Комітету з питань науки і освіти й доцільності формування чогось нового – не було. Натомість Станіслав Ніколаєнко, Голова Комітету з науки і освіти підтримав ініціативу, зазначаючи, що мова про структурну одиницю парламенту, яка повинна займатися інноваційними стратегічними напрямками розвитку держави, зокрема, за прикладом шведів, що зробили високотехнологічні прориви завдяки ролі вчених³¹.

У результаті засідання 3 квітня 2003 р. постановою Верховної Ради Тимчасову спеціальну комісію (далі – ТСК) було створено у кількості 12 депутатів (представників усіх фракцій) під керівництвом академіка І. Юхновського. Згідно з документом, до функцій ТСК належали: 1. підготовка для розгляду Верховною Радою України питань щодо прогнозів та планів на майбутнє; 2. визначення напрямів технологічного та інноваційного розвитку держави, врахування його соціальних наслідків; 3. опрацювання питань щодо чинників та моделей майбутнього розвитку, проведення аналізу програм економічного і соціального розвитку України, загальнодержавних (національних) та державних програм та програм діяльності Кабінету Міністрів України; 4. підтримання зв'язків з парламентами, науковими організаціями та вченими інших держав щодо питань майбутнього розвитку і опрацювання відповідної інформації³². Майже за 3 роки І. Юхновському вдалося організувати “круглі столи” на теми нетрадиційної енергетики, мінеральної бази нашої держави, інвестиційної політики і стратегії розвитку України. Робота комісії базувалася на опитуванні, проведеному в п'яти університетах, у результаті якого пріоритетні вектори роботи було спрямовано на охорону природного середовища, розвиток науки і освіти, покращення продуктивності сільського господарства, вирішення соціальних проблем та інформатизація суспільства. Реалізація поставлених завдань мала на меті покращення економічної ситуації країни та членство в ЄС.

На думку академіка, поступовий інноваційний розвиток повинен тісно пов'язуватись із вирішенням екологічних проблем, якими він займався продовж усіх депутатських каденцій. У 2004 р. І. Юхновський підтримав проєкт нового кодексу, що передбачав зміни до системи оподаткування заготівлі лісу³³. У 2005 р. виступав за обмеження експорту деревини і накладення на нього певного мита,

³¹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 3 квітня 2003, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1611.html>.

³² “Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього”, *Голос України*, 22 квітня 2003.

³³ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 29 червня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1772.html>.

кошти з якого ішли б на вдосконалення лісового господарства України³⁴. На парламентських засіданнях політик відстоював необхідність запровадження за зразком Німеччини екологічних видів палива таких, як ріпакова олія та спирт. Свою думку він аргументував наявністю в Україні сприятливих умов для масштабного вирощування потрібних аграрних культур і необхідністю мотивувати виробника екологічного палива шляхом надання відповідних пільг. Питання боротьби із забрудненням навколишнього середовища, які були і є актуальним для сучасного світу не знайшли підтримки серед депутатів IV скликання і проекти не були ухвалені³⁵.

І. Юхновський хотів, щоб держава розвивалася гармонійно у всіх напрямках і в перспективі прямувала до створення “суспільства знань”³⁶ – такого стану речей, коли інформація, що інтегрована в конкретні завдання є основним ресурсом³⁷. Для цього тимчасова спеціальна комісія працювала над створенням академічної системи оптоволоконного зв’язку передачі сигналу близько 10 гігабіт за одну секунду: Донецьк–Харків–Київ–Львів–Рава Руська і з’єднання з європейською системою “Джиант” та над формуванням надпотужної комп’ютерної системи кластерів у Києві, Львові та Харкові на 502-ядерних 64-розрядних процесорах інформаційною ємністю 10 терабіт і включенням в європейську обчислювальну системи “Тріт” разом з іншими країнами світу³⁸. Для реалізації у 2006 р. поставлених завдань комісія потребувала збільшення бюджету з 40 до 70 млн. грн., про що говорив І. Юхновський в своєму звіті. Також академік виступав за створення 502-ядерного суперкомп’ютера в Україні та сполученням його з європейським відповідником, вважаючи це життєво необхідним фактором, що заощадить для України великі кошти³⁹ та “входження в європейську і наукову спільноту, чого не можна досягти ніякими іншими ні політичними, ні економічними заходами”. Реалізація проекту потребувала близько

³⁴ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 18 січня 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1845.html>, 18 серпня 2019.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 18 листопада 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1991.html>.

³⁷ Оксана Петрушенко, “Поняття “суспільство знань”, його аналіз та оцінка”, доступ отримано 10 липня 2020, <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5886/oksanapetrushenkoviziyi22016.pdf>.

³⁸ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 18 листопада 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1991.html>.

³⁹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 4 листопада 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1984.html>.

130 мільйонів гривень⁴⁰, з яких у бюджет на 2006 р. І. Юхновський пропонував закласти 30 млн⁴¹. Проте, не дивлячись на запити та їх обґрунтування, з бюджету такі кошти виділені не були⁴².

У галузі інформатизації держави разом із Михайлом Родіоновим академік ініціював законопроект про державну підтримку високотехнологічного виробництва електронних виробів, розроблених у рамках Державної науково-технічної програми (далі – ДНТП) “Образний комп’ютер”⁴³. У випадку успішного його прийняття та реалізації програми прогнозувалося зростання рівня інформаційного забезпечення суспільства, збільшення податкових надходжень у бюджеті всіх рівнів, зберігання наукових кадрів у галузі мікроелектроніки, програмування, інформаційних технологій та систем, а також на ринках України з’явилася високоякісна побутова електронна продукція за доступними цінами⁴⁴. У той час проєкт прийнятий не був⁴⁵, але ДНТП “Образний комп’ютер” успішно було затверджено в січні 2007 р.⁴⁶, що ще раз підтверджує далекоглядність вченого, до ідей якого український парламент у той період ще не був готовий.

Як босць Червоної армії, котрий пройшов бойовий шлях дорогами Другої світової війни, І. Юхновський виступав за примирення радянських ветеранів і бійців ОУН і УПА, ініціював законопроект про зрівняння обох груп військовиків у правах і надання останнім статусу “учасника бойових дій”⁴⁷. Оскільки в минулому академік належав до Комуністичної партії, а згодом підтримав ідею становлення незалежної України, то у Верховній Раді він намагався сприяти досягненню компромісних політичних рішень задля результативної парламентської роботи. Так, під час однієї із численних словесних баталій у сесійній залі досвідчений політик звернувся до опонентів із словами:

⁴⁰ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 1 грудня 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1995.html>.

⁴¹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 4 листопада 2005, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1984.html>.

⁴² “Про Державний бюджет України на 2006 рік”, *Голос України*, 30 грудня 2005.

⁴³ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 6 жовтня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 16 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1793.html>.

⁴⁴ Проект Закону про державну підтримку високотехнологічного виробництва електронних виробів, розроблених в рамках Державної науково-технічної програми “Образний комп’ютер”, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 10 липня 2020, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5625&skl=5

⁴⁵ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 6 жовтня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 16 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1793.html>.

⁴⁶ “Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми “Образний комп’ютер” на 2010 рік”, *Офіційний вісник України*, 5 лютого 2010 р.

⁴⁷ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 16 жовтня 2002, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 червня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1537.html>.

“Я хочу дуже попросити представників “Нашої України” перестати нападати на комуністів. Я хочу дуже просити представників комуністів перестати нападати на “Нашу Україну””⁴⁸.

Посилаючись на свій досвід та вік, на правах “старійшини ради” І. Юхновський неодноразово закликав депутатів відкинути емоції і повернутися до конструктивного діалогу для добра держави⁴⁹.

В умовах політичної кризи в листопаді 2004 р., пов’язаної з фальсифікацією голосів на виборах президента України, І. Юхновський закликав Віктора Ющенка, який за результатами другого туру опинився на другому місці, скласти присягу президента⁵⁰. Академік постійно залишався прихильником В. Ющенка, хоча і визнавав, що не завжди з ним погоджувався⁵¹.

На завершення парламентського терміну І. Юхновський як співголова Тимчасової спеціальної комісії з питань моніторингу виборчого законодавства долучився до організації чергових парламентських виборів у березні 2006 р.⁵², а також спроектував постанову про дотримання вимог Конституції України щодо здобуття якісної освіти в сільській місцевості. Цей документ передбачав низку заходів для покращення умов навчального процесу в сільських школах, зокрема, створення сучасних бібліотек, комп’ютерних класів, безкоштовне харчування для молодших учнів, ремонту приміщень тощо⁵³. У попередні роки на це виділялося недостатньо фінансів, тому станом на 2006 р., на думку І. Юхновського, сільські школи були основною проблемою української середньої освіти. Виправлення ситуації потребувало виділення додаткових коштів із бюджету, починаючи з 2007 р.⁵⁴ Парламентські слухання з цієї проблеми завершилися безрезультатно.

⁴⁸ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 8 квітня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1732.html>.

⁴⁹ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 6 квітня 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 13 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1729.html>.

⁵⁰ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 23 листопада 2004, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/1845.html>.

⁵¹ Оксана Перевозная, Анастасія Рябоконт, “Игорь Юхновский: “Через 15 лет Ющенко будут считать святым”, *Gazeta. ua*, 21 грудня 2009.

⁵² “Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу виборчого законодавства”, *Голос України*, 21 лютого 2006 р.

⁵³ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 10 січня 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019 <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/2011.html>.

⁵⁴ Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України, 21 лютого 2006, *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*, доступ отримано 18 серпня 2019, <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/2032.html>.

Після завершення своєї четвертої каденції депутата ВРУ академік продовжив роботу на благо держави та народу, очоливши Український інститут національної пам'яті, де ініціював та реалізував низку проєктів, спрямованих на розвиток національної свідомості серед українців.

Отже, у 2002–2006 рр. академік І. Юхновський, будучи народним депутатом Верховної Ради IV скликання, став автором численних оригінальних і поступальних законодавчих ідей, частина з яких, не було реалізовано, проте, подібні проєкти законів були ухвалені в наступні роки, коли політичне законотворче середовище стало сприятливішим для стратегічних ініціатив в інтересах держави. Його діяльність окреслювала коло питання наукового і освітнього поступу України та практичного застосування здобутків науково-дослідних установ, проблеми забруднення навколишнього середовища та створення екологічно сприятливого виробництва. Учений був одним із найпалкіших і найпослідовніших поборників зміцнення державного статусу української мови у парламенті. Як народний депутат кількох скликань І. Юхновський своєю протягом і цієї каденції демонстрував приклад політичної толерантності, політичної зрілості й фахової компетентності як державний діяч та публічний інтелектуал, символізував своєю парламентською поставою демократичну тяглість і європейську сутність парламентської традиції у сучасній Україні.

THE LEGISLATIVE ACTIVITY OF IHOR YUKHNOVSKY IN THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE OF THE FOURTH CONVOCATION (2002–2006)

Petro DATSKIV

Ivan Franko National University of Lviv,
Mykhailo Hrushevskyi Chair of Contemporary History of Ukraine,
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

I. Yukhnovsky, after becoming a member of the Verkhovna Rada for the fourth time, continued his activities aimed at building a strong state. During his term of office in 2002–2006 the academician focused on the implementation of projects related to the integration of new technologies into manufacturing, what resulted in the creation of technology parks. He was one of the few who advocated the digitalization of the country, and that was a step towards meeting the formation of a “knowledge society”. Moreover, he proposed to increase allocations to the space industry. I. Yukhnovsky as an authoritative scientist defended in front of the Ukrainian politicians the necessity to overcome the problems of education and science, which were not in the best condition. The academician initiated several language laws, the adoption of which could establish a clear status of the Ukrainian language and cut off any attempts to make the Russian language of a state importance (àěă òàěîâî îâîà, yèùî ÷âñîî; êđàùâ to make the Russian a state language). During the revolutionary stage of Ukrainian history in 2004 the scientist called on the parliament not to acknowledge the election results and to continue the struggle for holding a fair elections.

Key words: Ihor Yukhnovsky, parliament, Verkhovna Rada of Ukraine, Ukraine, Victor Yushchenko, legislative activity.

Стаття надійшла до редколегії 25.01.2018

Прийнята до друку 20.06.2019